

NASIENRIGLYNE

EKSAMEN		NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT	
GRAAD	12		
DATUM	JUNIE 2024		
VAK	EKONOMIE		
VRAESTEL	2		
PUNTE TOTAAL	150		
TYDSDUUR (URE)	2		
AANTAL BLADSYE	22		

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE
SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

AFDELING A

VRAAG 1: VERPLIGTEND

30 PUNTE - 20 MINUTE

1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE

- 1.1.1 B✓✓ gedifferensieer
- 1.1.2 A✓✓ minder op 'n hoër
- 1.1.3 B✓✓ Eksplisiet
- 1.1.4 D✓✓ Kern
- 1.1.5 C✓✓ inkomende
- 1.1.6 B✓✓ Erosie
- 1.1.7 C✓✓ Mededingingskommissie
- 1.1.8 C✓✓ prysleierskap (8x2) (16)

1.2 PAS ITEMS

- 1.2.1 E✓ Die koste wat verander soos die hoeveelheid geproduseer verander.
- 1.2.2 F✓ Die prysvlak styg vinnig teen koerse van meer as 50% en die waarde van die geldeenheid van 'n land daal vinnig.
- 1.2.3 A✓ Verantwoordelik vir die bemaking van Suid-Afrika as 'n toeristebestemming.
- 1.2.4 K✓ Het ten doel om die produksie en gebruik van hardnekkige organiese besoedeling uit te skakel of te beperk.
- 1.2.5 I✓ Kostes wat verander met die vlak van uitset.
- 1.2.6 H✓ 'n Markstruktuur wat deur twee firmas oorheers word vir 'n gegewe produk (kommoditeit) of diens.
- 1.2.7 C✓ Die regering kan wette aanneem deur bestaande wetgewende raamwerk te gebruik om besighede te beheer wat negatiewe eksterneiteite genereer.
- 1.2.8 B✓ Kom voor wanneer lone nie tred hou met die lewenskoste nie. (8x1) (8)

1.3 GEE EEN WOORD/TERM

(AFKORTINGS, AKRONIEME EN VOORBEELDE SAL NIE AANVAAR WORD NIE.)

- 1.3.1 Wêrelderfenisterreine✓
- 1.3.2 Bio-brandstof✓
- 1.3.3 Perfekte mark✓
- 1.3.4 Oligopolie✓
- 1.3.5 Pareto doeltreffendheid ✓
- 1.3.6 Produsenteprysindeks✓ (6x1) (6)

TOTAAL AFDELING A: [30]

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK

VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE

40 PUNTE - 30 MINUTE

2.1 Antwoord die volgende vrae:

2.1.1 **Noem die TWEE markstrukture waar volledige markinligting moontlik is.**

- Perfekte kompetisie ✓
- Monopolistiese kompetisie ✓ (2x1) (2)

2.1.2 **Hoekom het die monopolie 'n afwaartse skuins vraagkromme?**

- Hulle is die enigste verskaffer van die produk wat hulle kan besluit op watter punt op die vraagkurwe hulle wil wees. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord) (1x2) (2)

2.2 DATA RESPONS

2.2.1 **Identifiseer EEN sosiale koste uit die prent hierbo.**

- Lugbesoedeling ✓
- Waterbesoedeling ✓
- Omgewingskade ✓ (Enige 1x1) (1)

2.2.2 **Gee EEN besluitnemingskriteria wat in koste-voordeel-analise gebruik word.**

- Netto huidige waarde (NHW) ✓
- Interne opbrengskoers (IOK) ✓
- Koste-voordeelverhouding (KVA) ✓ (Enige 1x1) (1)

2.2.3 **Beskryf kortliks die term 'koste-voordeel-ontledings'.**

Projekevaluering wat gedoen moet word om afdoende antwoorde/prosedure te vind wat gebruik word om die totale koste van 'n projek teen sy totale voordele te meet ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord) (2)

2.2.4 Verduidelik alternatiewe maatreël wat die regering kan oorweeg in plaas daarvan om 'n nuwe steenkoolkragstasie te bou?

- Instandhouding van bestaande paaie ✓✓
- Maatreëls om vloede in die toekoms te voorkom ✓✓, bv. damme ✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 1x2) (2)

2.2.5 Wat is die behoefte aan 'n koste-voordeel-ontleding voordat die regering met 'n nuwe projek begin?

KVA sal die regering in staat stel om:

- Neem ingeligte besluite ✓✓
- Wees meer objektief in sy besluitneming ✓✓
- Wees meer doeltreffend in die toewysing van hulpbronne ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 2x2) (4)

2.3 DATA RESPONS

2.3.1 Identifiseer die winsmaksimeringspunt vir bogenoemde firma.

Punt A✓

2.3.2 Gee die prys waarvoor ondernemings bereid is om sy produkte te verkoop in die grafiek hierbo.

R10✓

(1)

2.3.3 Beskryf kortliks die term *langtermyn*.

Langtermyn is 'n tydperk waar alle produksiefaktore verander kan word. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(2)

2.3.4 Verduidelik interafhanklikheid as 'n kenmerk van oligopolistiese mark.

Die firmas in die mark moet die waarskynlike reaksies van hul mededingers op enige verandering in prys, uitset of vorme van nie-prysmededinging in ag neem. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(2)

2.3.5 Watter impak het prysleierskap op die verbruiker?

- Verbruikers sal premies moet betaal vir die produkte en dienste wat voorheen baie goedkoper was.
- Pryse van goedere en dienste sal styg, wat veroorsaak dat verbruikers baie hoër pryse vir goedere en dienste betaal as voorheen.
- Prysleierskap kan lei tot produkte van beter gehalte as gevolg van 'n toename in wins.
- In die geval waar die prysleier pryse verlaag, kan verbruikers baat by goedkoper goedere en dienste.

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 2x2) (4)

2.4 Onderskei tussen *produktiewe en allokatiewe ondoeltreffendheid* sonder om grafieke te gebruik.

(2x4) (8)

Produktiewe ondoeltreffendheid

- Die besigheid produseer nie teen die laagste moontlike koste nie. ✓✓
- Hulpbronne word nie gepas gebruik om die maksimum aantal goedere te produseer nie. ✓✓
- Daar is ruimte om koste te verminder sonder om minder goedere te produseer of sonder om goedere van laer gehalte te produseer. ✓✓

(2x2)

Allokatiewe ondoeltreffendheid

- Wanneer hulpbronne nie in die regte verhoudings toegewys word nie en die produkmengsel nie aan die verbruikers se smaak voldoen nie. ✓✓
- Sommige goedere kan oorvoorsien word, terwyl ander goedere ondervoorsien kan wees. ✓✓

(2x2)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord)

(2x4)

2.5 Evalueer die negatiewe impak van onvolmaakte mededinging op verbruikers

- Die meeste besighede wat in onvolmaakte markte werksaam is, maksimeer winste deur minder as die optimale hoeveelheid goedere of dienste wat geproduseer word te verskaf wat beteken dat sommige verbruikers se behoeftes dalk nie bevredig word nie. ✓✓
- Verminderde hoeveelhede lei tot hoër pryse wat laer inkomstegroepe kan uitsluit. ✓✓
- Nuwe besighede word soms verhinder om die bedryf te betree, en sodoende word mededinging beperk, wat verhoed dat verbruikers laer pryse en 'n verskeidenheid goedere geniet. ✓✓
- Samespanning wat algemeen voorkom in oligopoliemarkte lei tot hoër pryse wat sommige verbruikers soms verhoed om die produk te bekostig. ✓✓

- Verbruikers betaal hoër pryse in die onvolmaakte markte as gevolg van die feit dat produksie nie op die laagste punt van die LAC-kromme plaasvind nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir die blote lys van feite/voorbeelde.)

(Enige 4x2) (8)

[40]

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

40 PUNTE – 30 MINUTE

3.1 Beantwoord die volgende vrae:

3.1.1 Noem enige TWEE voorbeelde van ekotoerisme.

- Besoek natuurlike gebiede wat ongestoord is ✓
- Drakensberge ✓
- Kruger Nasionale Park ✓
- Besoek besienswaardighede van natuurskoon ✓
- Flora en fauna ✓
- Plantegroei ✓
- Woude ✓
- Wild ✓
- Namakwalandse blomme ✓
- Geniet die klimaat, sonskyn, die see, 'n rivier of meer ✓

(Aanvaar enige ander relevante voorbeeld)

(Enige 2x1) (2)

3.1.2 Hoe trek debiteure voordeel uit inflasie?

Debiteure ontvang geld met 'n hoë koopkrag en betaal terug met geld met 'n lae koopkrag

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(1x2) (2)

3.2 DATA RESPONS

3.2.1 Identifiseer die strategie wat aangewend word om die ekonomiese gebruik van hulpbronne volgens die uittreksel te verseker.

Bewaring✓

3.2.2 Noem EEN voorbeeld van 'n hernubare hulpbron.

- Hout✓
- Landbouprodukte✓
- Herwinning van water✓
- Elektrisiteit opgewek deur wind✓

(Aanvaar enige ander relevante voorbeeld)

(Enige 1x1) (1)

3.2.3 Beskryf kortliks die konsep *bewaring*.

Bewaring is enige strategie wat daarop gemik is om die volhoubare gebruik en bestuur van natuurlike hulpbronne te bereik. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(2)

- 3.2.4 **Verduidelik die negatiewe impak van die uitputting van hulpbronne op die omgewing.**
- Uitputting van hulpbronne veroorsaak dat afvalprodukte gegeneer kan word, ook bekend as besoedeling. ✓✓
 - Dit beïnvloed biodiversiteit negatief. ✓✓
 - Dit kan lei tot klimaatsverandering en aardverwarming. ✓✓
 - Toekomstige generasies sal nie die hulpbronne kan gebruik as hulle deur die huidige generasie uitgeput is nie
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord.) (Enige 1x2) (2)
- 3.2.5 **Watter metodes kan gebruik word om die afkap van bome te verminder?** (4)
- Bemerkingsveldtogte teen ontbossing / openbare mening. ✓✓
 - Gebruik van tegnologie om die hout in produkte te vervang en sodoende die vraag na hout te verminder. ✓✓
 - Wetgewing wat natuurlike woude beskerm / uitbreiding van plantasies om aanbod te verhoog. ✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord.) (Enige 2x2) (4)
- 3.3 DATA RESPONS**
- 3.3.1 **Gee die huidige inflasieteiken van die Suid-Afrikaanse Reserwebank.**
- 3% - 6%✓ (1)
- 3.3.2 **Wat is die hoofdoel van Suid-Afrika se teikenbeleid?**
- Verseker 'n stabiele ekonomie✓ (1)
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord)
- 3.3.3 **Beskryf kortliks die term *inflasie*.**
- 'n Volgehoue en beduidende toename in die algemene prysvlak oor 'n tydperk en 'n gelyktydige afname in die koopkrag van geld. ✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord) (2)
- 3.3.4 **Verduidelik die negatiewe effek van inflasie op die betalingsbalans.**
- Uitvoer sal afneem, omdat die buiteland minder van Suid-Afrika sal invoer, as gevolg van hoër pryse van Suid-Afrikaanse produkte. ✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord) (2)

3.3.5 Hoe suksesvol is die Reserwebank om sy inflasietekens te bereik?

Inflasiesyfers is binne die SARB-inflasietekens. ✓✓

In tyd van hoë inflasie het die SARB ekspaniewe monetêre beleid afgedwing ✓✓ deur;

- rentekoerse verhoog ✓
- krediet duurder word ✓ en
- afname in uitgawes. ✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 2x2) (4)

3.4 Bespreek kortliks die impak van toerisme op *armoede en indiensneming*

Armoede

- Toerisme bring ontwikkeling na die armes in landelike gebiede. ✓✓
- Baie van die belangrikste toeriste-aantreklikhede is in landelike gebiede geleë, wat dus armoede in daardie gebiede verlig. ✓✓
- Toerisme laat armes 'n aandeel in die ekonomie toe ✓✓
- Dit bied geleenthede om klein besighede rondom gemeenskapsbates te begin en om KMMO's te vestig om dienste te lewer. ✓✓
 - bv. vervoer, kleinhandel en verblyf. ✓
- Toerisme bemagtig die armes, dit bied geleenthede vir werk- en ander opleiding. ✓✓
- Toerisme skep ook vennootskappe, soos om by hoofstroom toerismebesigheid aan te sluit. ✓✓

(2x2)

Indiensneming

- Toerisme het 'n groot positiewe uitwerking op indiensneming. ✓✓
- Toerisme is arbeidsintensief en skep baie werksgeleenthede. ✓✓
- Toerisme gebruik 'n groot verskeidenheid vaardighede, en daar is plek vir byna enige vaardigheid in die toerismebedryf. ✓✓
- Baie toeriste-aktiwiteite is binne die bereik van klein operateurs. ✓✓
- Toerisme kan onmiddellike werk verskaf, soos om ongeskooldes te akkommodeer ✓✓

(2x2)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Ken 'n maksimum van 4 punte toe vir die blote lys van feite / voorbeelde.)

(Enige 2x4) (8)

3.5 Hoekom moet besighede die omgewing onderhou?

- Om te verseker dat die omgewing as die primêre / natuurlike hulpbron wat nodig is om goedere en dienste te produseer, beskikbaar is. ✓✓
- Om te verseker dat hulpbronne nie uitsterf / uitgeput word nie. ✓✓
- Om langtermyn ekonomiese wins te handhaaf. ✓✓
- Die omgewing kan 'n groter mark vir besighede skep. ✓✓
- Dit verbeter die beeld van die besigheid in die oë van kliënte. ✓✓
- Dit verbeter die beskikbaarheid van hulpbronne vir almal. ✓✓
- Volhoubaarheid skep besigheidswaarde vir langtermyn-welvaart. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir die blote lys van feite/voorbeelde.)

(Enige 4x2) (8)

[40]

VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

40 PUNTE – 30 MINUTE

4.1 Beantwoord die volgende vrae:

4.1.1 Noem enige TWEE gevolge van markmislukking

- Allokatiewe ondoeltreffendheid✓
- Produktiewe ondoeltreffendheid✓
- Eksternaliteite✓
- Regeringsingryping✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 2x1) (2)

4.1.2 Hoe verseker belasting omgewingsvolhoubaarheid?

- Verminder besoedeling deur groenbelasting en omgewingsbelasting. ✓✓
- Deur dit te hef op produkte wat met hoë besoedelingsvlakke geassosieer word. ✓✓
- Gebruik belastinginkomste om omgewingsvriendelike produkte te bevorder bv. sonkrag geisers. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Enige 1x2) (2)

4.2 DATA RESPONS

4.2.1 Lys EEN versperring van toegang wat deur die spotprent uitgebeeld word.

- Patenteregte✓
- Eksklusiewe hulpbronne✓

(Enige 1x1) (1)

4.2.2 Watter tipe monopolie word in bogenoemde spotprent uitgebeeld?

- Kunsmatige monopolie✓
- 'n Monopolie met patentregte✓

(Enige 1x1) (1)

4.2.3 Beskryf kortliks die term *monopolie*.

In 'n monopolie is daar net een produsent of verkoper vir 'n produk. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(2)

4.2.4 Verduidelik EEN oorsaak vir die skepping van natuurlike monopolieë.

Natuurlike monopolieë word geskep deur:

- assosieer met hoë ontwikkeling of insetkoste. ✓✓
- deur die regering besit of gereguleer word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord)

(2)

4.2.5 Waarom sal 'n monopolis nie buitensporige hoë pryse vir 'n produk vra nie?

- 'n Monopolis is aan markkragte blootgestel. ✓✓
- Verbruikers het beperkte begrotings en sal alternatiewe soek as die prys te hoog word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2x2) (4)

4.3 DATA RESPONS

4.3.1 Hoeveel klein medium- en mikro-ondernemings is gekies om die Suid-Afrikaanse toerismeprofiel uit te stal?

70 KMMO's✓

(1)

4.3.2 Noem EEN voordeel wat Klein Medium en Mikro Ondernemings tydens die Indaba geniet het.

- Netwerkgeleenthede met kopers van regoor die wêreld. ✓
- Werkswinkels wat daarop gemik is om kennis oor mark te verskaf. ✓
- Verhoogde toegang tot markte. ✓
- Het die stories met globale media gedeel. ✓

(Enige 1x1) (1)

4.3.3 Beskryf kortliks die term *toerisme*.

Toerisme is aktiwiteite van mense wat vir nie meer as 'n jaar na plekke buite hul gewone omgewing reis en daar bly nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord.)

(2)

4.3.4 Verduidelik die belangrikheid van infrastruktuurontwikkeling vir toerisme.

- Voldoende en goed onderhou fisiese en basiese dienste, infrastruktuur is noodsaaklik vir toeriste se bestemmings. ✓✓
- 'n Goed ontwikkelde infrastruktuurstelsel is van kardinale belang vir die bevordering van toerisme in Suid-Afrika. ✓✓
- Openbare Privaat Vennootskappe (PPP) word soms gebruik vir die ontwikkeling van infrastruktuur wat ekonomiese groei en ontwikkeling verhoog. ✓✓
- Die regering het ekonomiese infrastruktuur geprioritiseer om toerismegroei te ondersteun. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord.)

(Enige 1x2) (2)

4.3.5 Hoe kan die regering volhoubare werkskepping in die toerismebedryf verseker?

- Subsidiëring van die werkskeppingsvermoë van die sektor. ✓✓
- Subsidiëring van die beskerming en instandhouding van die gevestigde toeristeterraine. ✓✓

- Verbetering van die bemarkingsgesig van die sektor eksklusief vir die land ✓✓
 - Begin met 'n sterk bemarkingsplan en strategieë ✓✓
- (Aanvaar enige ander relevante antwoord.) (Enige 2x2) (4)

4.4 **Bespreek kortliks die negatiewe uitwerking van inflasie op beleggers en mense met 'n vaste inkomste.**

Negatiewe effek op beleggers

- Vermindering van die waarde van die beleggers se bates met 'n vaste nominale waarde ✓✓
- Gee die beleggers 'n vaste opbrengs indien die bates tot vervaldatum gehou word ✓✓
 - Bv. vaste deposito's/staatseffek aangesien dit in waarde afneem soos inflasie toeneem ✓ (2x2)
- Om buitelandse beleggers te ontmoedig om geld in 'n land met 'n hoë inflasiekoers te belê ✓✓

Negatiewe effek op mense met 'n vaste inkomste

- Verhoog teen 'n vinniger tempo as wat die vaste inkomste mense verdien. ✓✓
- Die vermindering van hul koopkrag om minder goedere en dienste te koop, soos pryse styg. ✓✓ (2x2)
 - bv. die armes wat maatskaplike toelaes/pensioen/afgetrede mense ontvang ✓
- Minder spaar omdat hulle armer geword het. ✓✓

(Aanvaar ander korrekte relevante antwoorde)

(Ken 'n maksimum van 4 punte toe vir blote lys van feite/voorbeelde) (2x4) (8)

4.5 **Hoe bepaal 'n individuele firma sy pryse in 'n volmaakte mededingingsmark?**

- Die individuele onderneming is 'n prysnemer in 'n volmaak mededingende mark. ✓✓
- Die individuele onderneming verkoop sy produk teen die markprys wat deur die interaksie van vraag en aanbod bepaal word. ✓✓
- Die individuele onderneming het 'n horisontale kurwe wat heeltemal elasties is. ✓✓
- Solank die onderneming die markprys vir sy produkte vra, sal daar 'n vraag na die produk wees. ✓✓
- Indien die onderneming probeer om sy produkte teen 'n prys bo die markprys te verkoop, sal daar geen aanvraag wees nie aangesien alle deelnemers oor perfekte kennis beskik. (Ken die bestaande markprys) ✓✓

- Die onderneming sal nie probeer om sy produkte teen 'n prys laer as die markprys te verkoop nie, aangesien die onderneming nie sy wins sal kan maksimeer nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir die blote lys van feite/voorbeelde.) (4x2) (8)

[40]

TOTAAL AFDELING B: [80]

AFDELING C

Beantwoord enige **EEN** van die twee vrae in die **ANTWOORDBOEK**.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN DIE OPSTEL	PUNTE TOEKENNING
Inleiding Die inleiding is 'n laerorde-antwoord. • 'n Goeie beginpunt sou wees om die hoofkonsep, wat met die vraagonderwerp verband hou te definieer. • Moenie enige deel van die vraag by jou inleiding insluit nie. • Moenie enige deel van die inleiding in die liggaam herhaal nie. • Vermoeg om in die inleiding te noem wat jy in die liggaam gaan bespreek.	Maks. 2
Liggaam (Inhoud) Hoofdeel: Bespreek in detail/Diepgaande bespreking/Ondersoek/Bespreek krities/Analiseer/Vergelyk/Evalueer/Oonderskei/Differensieer/Verduidelik. Addisionele deel: Gee eie mening/Bespreek krities/Evalueer/Evalueer krities/Trek 'n grafiek en verduidelik/Gebruik die gegewe grafiek en verduidelik/Voltooi die gegewe grafiek/ Bereken /Lei af/Vergelyk/Verduidelik/Oonderskei/Interpreteer/Debatteer kortliks/Hoe/Maak voorstelle. Punte toekenning 'n Maksimum van ses punte sal toegeken word vir lys en voorbeelde. Punte in vol sinne sal twee punte toegeken word. Opskrifte en sub-opskrifte sal een punte elk toegeken.	Maks. 26 Maks. 10
Slot Enige hoërde-slot behoort die volgende in te sluit: • 'n Kort samevatting van dit wat alreeds bespreek is, sonder om feite • wat alreeds genoem is, te herhaal. • Enige mening of waardeoordeel van die feite wat bespreek is • Addisionele ondersteuningsinligting wat die bespreking/analise versterk • 'n Opponerende sienswyse met motivering, indien verlang. • Aanbevelings.	Maks. 2
TOTAAL	40

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- **Bespreek die oorsake van markmislukking volledig.** (26)
- **Evalueer die voor- en nadele van die implementering van 'n minimum loon in Suid-Afrika.** (10)

[40]**INLEIDING**

Markmislukking beteken dat die beste beskikbare of optimale produksie-uitkoms nie bereik is nie/dit is die mislukking van markte om optimale hulpbrontoewysing te bereik.

✓✓

(Aanvaar enige ander relevante inleiding)

(max 2)

LIGGAAM: HOOFDEEL**REDES:****Eksternaliteite ✓**

- Dit staan bekend as oorspoel-effekte na derde party. ✓✓
- Dit is daardie koste en voordele wat private koste en voordele in sosiale koste en voordele omskakel. ✓✓

Konsepte:

- Privaat koste (interne koste) ✓
- Privaat (interne) voordele ✓
- Maatskaplike koste ✓
- Maatskaplike voordele ✓
- Privaat koste en voordele het prys – eksternaliteite het nie 'n prys nie – is koste of voordeel vir derde partye ✓✓

Openbare goedere ✓

- Beduidende markmislukking is om sekere goedere en dienste te produseer, ten spyte daarvan dat dit nodig of gesoek word. ✓✓□
- Markte kan slegs onder sekere voorwaardes vorm en wanneer hierdie voorwaardes afwesig is, sukkel markte om te bestaan. ✓✓□
- Openbare goedere word nie deur die markmeganisme voorsien nie. ✓✓
- Produsente kan nie die goedere weerhou vir wanbetaling nie en aangesien dit dikwels geen manier is om te meet hoeveel 'n persoon verbruik nie. ✓✓
- Daar is geen basis vir die vasstelling van 'n markprys nie. ✓✓
- Gemeenskaps- en kollektiewe goedere staan saam bekend as openbare goedere. ✓

Gemeenskapsgoedere: dit is goedere soos verdediging, polisie diens, gevangenis dienste, straatbeligting, vloedbeheer, stormwater dreinerings en vuurtorings. ✓

Kollektiewe goedere: dit is goedere en dienste soos parke, strande en strandfasiliteite, strate, sypaadjies, paaie, brûe, openbare vervoer, rioolstelsels, afvalverwyderings, waterretikulasing en vullisverwyderings. ✓✓

Kenmerke van gemeenskaps- en kollektiewe goedere is:

- **Nie-mededinging:** hierdie kenmerk beteken dat verbruik deur een persoon op geen manier die verbruik deur 'n ander persoon verminder nie. ✓✓
 - bv. vuurtoring of straatbeligting. ✓
- **Nie-uitsluitbaarheid:** hierdie kenmerk verwys na die feit dat verbruik van 'n goed nie beperk kan word tot diegene wat daarvoor betaal het nie, dus kan daar vryryers wees. ✓✓
- Mense kan die produk geniet sonder om daarvoor te betaal. ✓✓
 - bv. radio en televisie in Suid-Afrika het baie gratis ryers. ✓

Meriete en gebreke goedere ✓

MERIE TE GOEDERE:

- Sommige goedere wat hoogs wenslik is vir algemene welsyn – nie hoog aangeslaan deur mark nie – lei tot te min verbruik – mark misluk. ✓✓
 - Bv. gesondheidsorg en onderwys, veiligheid – merietegoedere – spesiale vorm van private goedere ✓
- Min mense sal vir onderwys betaal as hulle volle koste moet dek – lei tot markmislukking. ✓✓

DEMERIT GOEDERE:

- Verbruiker onbewus van die werklike koste van die verbruik daarvan = negatiewe eksternaliteite. ✓✓
- Die regering kan hul verbruik verbied of dit verminder deur belasting en inligting verskaf oor die skadelike uitwerking daarvan. ✓✓
 - Bv. sigarette, alkohol en nie-voorskrif dwelms – oorverbruik. ✓

Onvolmaakte kompetisie ✓

- In marke ekonomieë word mededinging dikwels deur mag benadeel. ✓✓
- Mag lê dikwels in 'n groter mate by produsente as by verbruikers. ✓✓
- Onvolmaakte mededinging laat besighede toe om uitset te beperk en pryse te verhoog. ✓✓
- Besighede produseer waar prys marginale koste oorskry. ✓✓
- Hulle kan ook verhoed dat nuwe besighede die bedryf betree, en sodoende verhoed dat volle aanpassing by veranderinge in verbruikersvraag plaasvind. ✓✓

Gebrek aan inligting ✓

- Verbruikers: Alhoewel vooruitgang in tegnologie die hoeveelheid inligting verhoog waartoe mense toegang het, het hulle natuurlik nie perfekte inligting nie. ✓✓
- Werkers: Hulle is dalk onbewus van werksgeleenthede buite hul huidige diens. ✓✓
- Entrepreneurs: Hulle het dalk 'n gebrek aan inligting oor die koste, beskikbaarheid en produktiwiteit van sommige produksiefaktore en werk moontlik op grond van verkeerde inligting. ✓✓

Onbeweeglikheid van produksiefaktore ✓

- Die meeste markte pas nie vinnig aan by veranderinge in vraag en aanbod nie. ✓✓
- Alhoewel dit deels as gevolg van 'n gebrek aan inligting kan wees, is dit ook waar dat hulpbronne baie dikwels nie mobiel is nie. ✓✓
- **Arbeid:** Hulle kan tyd neem om na nuwe beroepe te beweeg en geografies om aan die veranderinge in verbruikersvraag te voldoen. ✓✓
- **Fisiese kapitaal:** Fabrieksgeboue en infrastruktuur soos telefoonlyne, brûe, spoorverbindinge en lughawens is nie na willekeur verskuifbaar nie. ✓✓
- Hulle hou vir baie jare, maar kan nie geskuif word om by 'n verandering in vraag te pas nie. ✓✓
- Tegnologiese toepassings verander produksiemetodes:
- Tegnologie wat in die produksie gebruik word, kan verander. ✓✓
 - bv. die gebruik van robotte eerder as arbeid in myne. ✓
- Dit neem tyd vir die meeste bedrywe om aan te pas. ✓✓
- Werkers moet bereid wees om hul vaardighede regdeur hul werkslewe op te dateer. ✓✓
- Werkers moet indiensneming, beroepe en werkpatrone verander as gevolg van tegnologiese vooruitgang. ✓✓

Onvolmaakte verspreiding van inkomste en rykdom ✓

Miskien is die belangrikste tekortkoming van markstelsels dat dit neutraal is in die kwessie van inkomsteverdeling. ✓✓

As die aanvanklike verspreiding ongelyk is, sal die finale verspreiding ook wees. ✓✓

Om hierdie rede word daar dikwels aangevoer dat die mark misluk. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Ken 'n maksimum van 6 punte toe vir opskrifte/subopskrifte/voorbeelde)

(max 26)

ADDISIONELE DELE

Evalueer die voordele en nadele van die implementering van 'n minimum loon in Suid-Afrika.

VOORDELE

- Minimumloonverdieners word deur wetgewing en basiese menseregte beskerm. ✓✓
- Baie plaaswerkers en huiswerkers is beter daaraan toe as voorheen ✓✓
- Minimumloonverdieners geniet 'n beter lewenstandaard/verseker volhoubare inkomste ✓✓
- Minimumloonverdieners kan ook werkloosheidsvoordele geniet waarvoor hulle nie voorheen gekwalifiseer het nie ✓✓
- Minimumloontrekkers is ook geregtig op siekteverlof met betaling ✓✓
- Minimumloontrekkers is ook geregtig op jaarlikse verlof met betaling ✓✓
- Vroue is ook geregtig op kraamverlof sonder die risiko om werkloos te word ✓✓

NADELE

- Vraag na arbeid kan afneem en die aanbod van arbeid kan toeneem, wat lei tot 'n surplus van arbeid in die arbeidsmark. ✓✓
- Werkloosheid kan toeneem as gevolg van werkgewers en ook nie in staat is om die minimum loon te betaal nie. ✓✓
- Meer mense sal staatmaak op staatsondersteuning soos toelaes, gesondheidsorgdienste en onderwys. ✓✓
- Armoede kan toeneem en die lewenstandaard kan daal. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(Studente moet voor- en nadele dek om 10 punte te verdien).

(max 10)

GEVOLGTREKKING

Die ingryping van die regering verseker dat ondoeltreffendheid uitgeskakel word en dat die mark doeltreffend funksioneer. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante gevolgtrekking)

(max 2)

[40]

OF

VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- **Bespreek die oorsake en gevolge van vraagtrekinflasie.** (26)
- **Evalueer die sukses van die gebruik van die fiskale beleid om inflasie te bekamp.** (10)

[40]**INLEIDING**

Inflasie is die algemene styging in pryse oor 'n spesifieke tydruimte / Inflasie verminder die koopkrag van 'n geldeenheid / Vraagtrekinflasie word veroorsaak deur verbruikers wat meer eis, terwyl die aanbod van die produk dieselfde bly of verminder word. ✓✓

(Max. 2)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante inleiding.)

LIGGAAM HOOFDEEL**OORSAKE****Toename in huishoudelike verbruik: ✓**

- As gevolg van maklik beskikbare krediet, 'n vermindering in belasting en minder besparing. ✓✓

Beleggers se uitgawes: ✓

- Kan lei tot hoër winsverwagtinge van besighede. ✓✓
- Hulle sal meer belê, dit kan lei tot 'n toename in die vraag na goedere en dienste. ✓✓

Staatsuitgawes: ✓

- 'n Toename in staatsbesteding lei tot 'n styging in pryse. ✓✓
- Meer geld kom in omloop as gevolg van 'n toename in besteding aan infrastruktuur, verbruiksbesteding en maatskaplike besteding. ✓✓

Uitvoerverdienste: ✓

- Die groei in die buiteland kan 'n groter vraag na plaaslik vervaardigde goedere skep sonder 'n toename in produksie. ✓✓

Die Monetaristiese verduideliking ✓

- Volgens die monetariste veroorsaak volgehoue hoë groei koerse in die geldvoorraad hoë inflasie, terwyl lae groei koerse lae inflasie veroorsaak. ✓✓
- Hulle baseer hul siening op die kwantiteitsteorie van geld ($MV = PT$). ✓✓

Hulle maak drie basiese aannames:

1. Die sirkulasiesnelheid van geld is stabiel ✓✓
2. Die hoeveelheid geld word eksogeen deur monetêre owerhede bepaal. ✓✓
3. Die werklike uitset word bepaal deur die hoeveelheid en kwaliteit van verskeie produksiefaktore. ✓✓

GEVOLGE

Debiteure/Krediteure: ✓

- Debiteure baat omdat hulle geld met 'n hoë koopkrag ontvang en hul skuld terugbetaal met geld met 'n lae koopkrag. ✓✓
- Krediteure aan die ander kant ly. ✓✓

Loon- en salaristrekkers: ✓

- Mense met 'n vaste inkomste sal minder kan koop namate pryse styg. ✓✓

Beleggers en spaarders: ✓

- Bates met 'n vaste nominale waarde het 'n vaste opbrengs en laer koopkrag soos pryse styg. Werklike waarde van spaargeld neem af. ✓✓

Belastingbetalers: ✓

- In Suid-Afrika word inkomste op 'n progressiewe stelsel belas. Ons ervaar 'n hakie kruip, as gevolg van inflasie en progressiewe inkomstebelasting en die regering voordele. ✓✓

Ontwrigting van industriële vrede: ✓

- Loonbedinging gaan gepaard met stakings en massa-aksie. ✓✓

(Ken 'n maksimum van 6 punte toe vir die blote lys van feite/voorbeelde.)

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord.)

(max 26)

ADDISIONELE DEEL

Evalueer die sukses van die gebruik van die fiskale beleid om inflasie te bekamp.

Fiskale beleid as 'n maatreël om inflasie te bekamp is suksesvol deur ...

1. Verhoging van direkte belasting. ✓

- Dalende besteebare inkomste wat beteken dat mense minder geld beskikbaar sal hê om te bestee. Dit sal lei tot 'n afname in die vraag. ✓✓

2. Toenemende indirekte belasting ✓

- 'n Verhoging in hierdie belasting sal die prys van goedere en dienste verhoog wat tot 'n afname in vraag behoort te lei. ✓✓
 - bv. BTW, aksynsbelasting of doeaneregte. ✓

3. Afnemende staatsbesteding. ✓

- Wat lei tot minder geld wat in die sirkulêre vloei ingespuit word wat tot 'n afname in vraag sal lei. ✓✓

4. Verhoging in belasting ✓

- Meer inkomste vir die regering om 'n begrotingstekort te finansier. ✓✓

5. Verkryging van lenings van die nie-banksektor wat nie-inflasionêr is. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante antwoord)

(max 10)

GEVOLGTREKKING

Inflasie moet noukeurig gemonitor en bekamp word sodat dit 'n minimale uitwerking op die ekonomie kan hê.✓✓

(max 2)

[40]

TOTAAL AFDELING C: [40]

GROOT TOTAAL: [150]